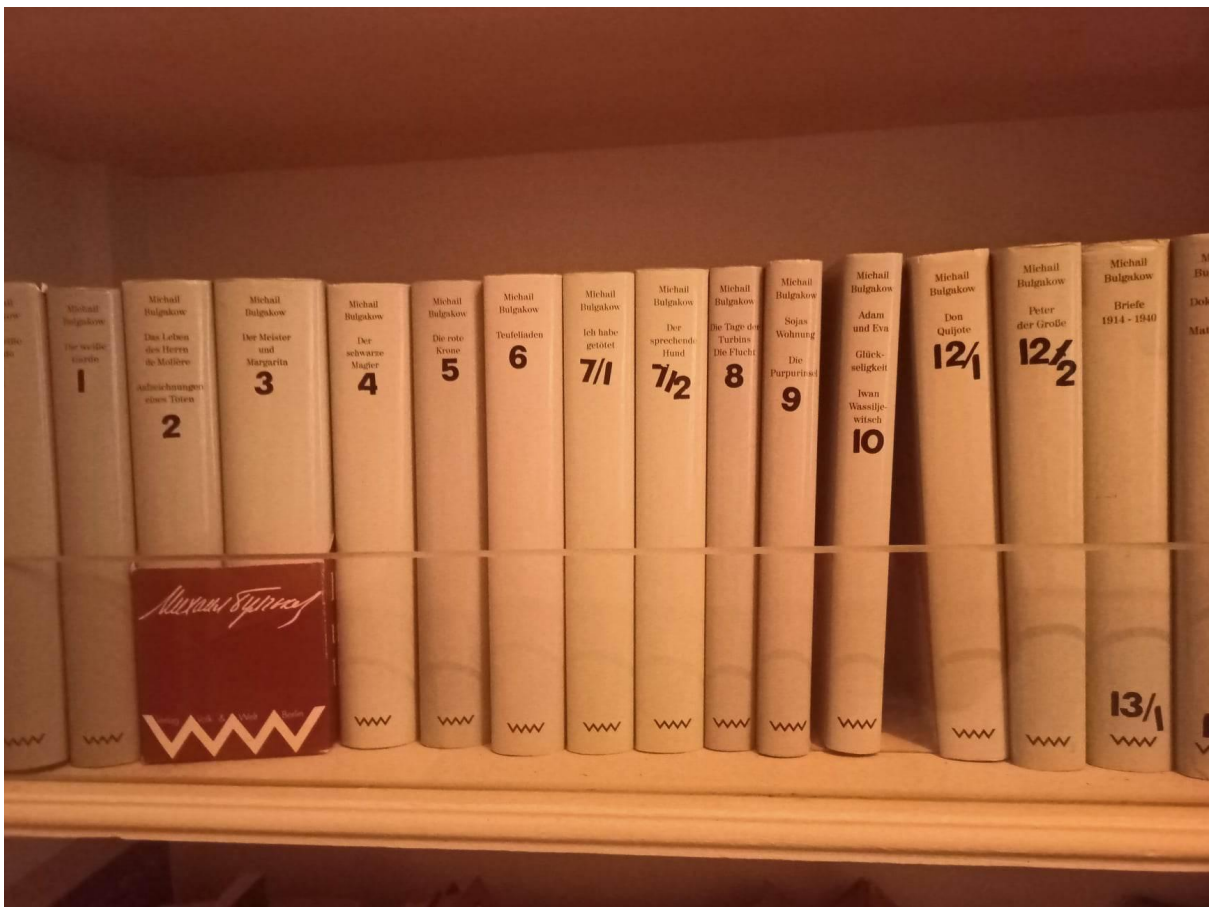

[#Булгаков_мовами_світу](#). ПРО НІМЕЦЬКІ ПЕРЕКЛАДИ творів М. Булгакова.

Розповідає бібліограф музею Ольга Ковальчук

Присутність творів Михайла Булгакова у Німеччині починається з 20-х років завдяки публікаціям російською в емігрантському друку. Переклад булгаковської п'єси «Дні Турбіних», виданої 1927 року під маркою «Verlag S. Kagansky» німецькою здійснила Катя Розенберг, що працювала з видавництвом С. Фішера, наступними були п'єси «Зойчина квартира» та «Мольєр», а також інсценовані Булгаковим «Мертві душі» Гоголя. На жаль, з приходом до влади нацистів, декілька вистав німецькою не були здійснені, не тільки у самій Німеччині, а й у Чехословаччині та Латвії.

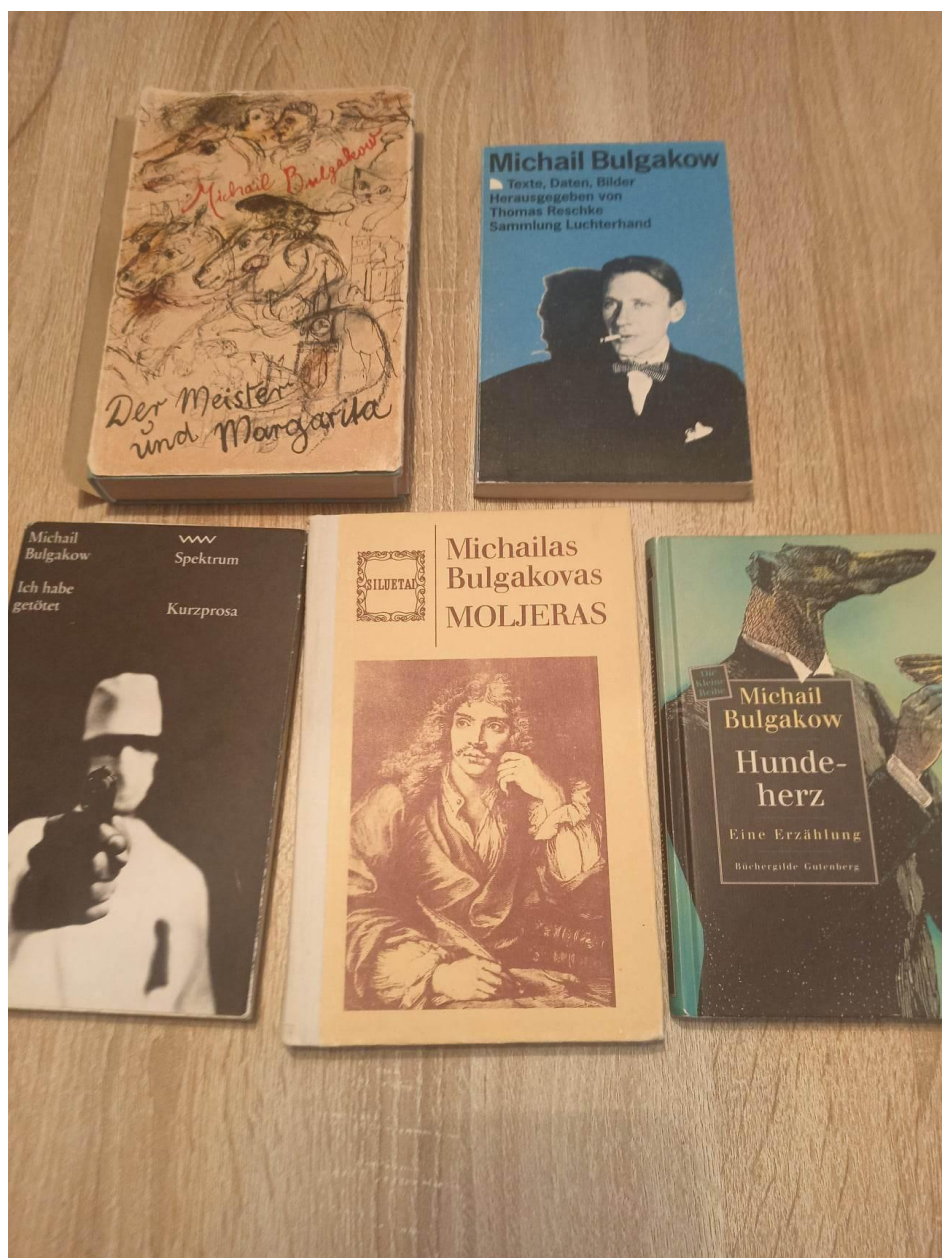
Німецькі видавництва зацікавились романом «Майстер і Маргарита» одразу ж після першої публікації в СРСР у часопису «Москва». Вже 1967 року журнальний варіант був перекладений німецькою Томасом Решке для східнонімецького видавництва «Volk und Welt». Видавництво отримало дозвіл на друк у січні 1968 року, і у серпні роман був надрукований.

У тому ж 1967 році надрукувати роман вирішило і західнонімецьке видавництво «Luchterhand» у цьому ж перекладі, але з перекладеними купюрами.

Переклад купюр виконала Гізела Дрола, і, таким чином, у березні 1968 року видавництво видало повну версію роману, а, коли весь тираж розкупили, вийшло і друге видання, вже у серпні того ж року. Тоді ж видавництво «Luchterhand» видало і переклад повісті «Собаче серце». До речі, російською «Собаче серце» видано у Німеччині тоді ж (Грани. – Frankfurt/M., 1968. - № 69. – С. 3 – 85 (проза и поэзия), тобто майже на 20 років раніше, ніж у СРСР.

Фактично паралельно в обох видавництвах були видані «Театральний роман» (1969), «Біла гвардія» (1969 – 1970), «Життя пана де Мольєра» (1970 – 1971) та «Нотатки юного лікаря» (1972), а також кишенькові видання цих творів у ФРН.

Роман «Майстер і Маргарита» перев видавався у 1970-х роках шість разів. У 1980-х і у НДР, і у ФРН видавалися окремі оповідання письменника.

Друга хвиля видання творів М. Булгакова відбулася наприкінці 80-х – початку 90-х років у обох видавництвах зараз вже об'єднаної Німеччини. Видавництво «Volk und Welt» видало шість томів, куди, окрім прози, увійшли і п'єси «Зойчина квартира», «Багровий острів», «Адам і Єва», «Батум». Після цього видавництво під орудою професор-славіста Ральфа Шредера і перекладача Томаса Решеке здійснило видання повного зібрання творів М. Булгакова у 13-тих томах. Окрім Томаса Решеке перекладачами творів М. Булгакова були також Гізела Дрола, Лариса Робін, Рената Решеке, Александер Ніцберг.

Цікаво, що переклади драматичних творів Булгакова робив і небіж дружини письменника О. С. Булгакової, балтійський німець Оттокар Нюрнберг. Він народився у Латвії, вчився в Естонії, але під час другої світової війни потрапив у Німеччину, мав справи з перекладами і постановками п'єс М. Булгакова та інсценування повісті «Собаче серце».

Бібліотека має 38 примірників видань перекладів творів М. Булгакова німецькою, куди входить і зібрання творів у 13-ти томах, а також – Берлінські та Мюнхенські видання 60-х – 70-х років.

Бібліографія:

Bulgakow M. Gesammelte Werke. Band 1 - 13/ Aus dem Russischen von Larissa Robine und Renate und Thomas Reschke. – Berlin: Verlag Volk & Welt, 1993 – 1996.

Bulgakow M. Kleine Prosa. Band 1. / Herausgegeben Ralf Schroder; Aus dem Russischen von Thomas Reschke. – Berlin: Verlag Volk und Welt, 1983. – 470b.

Bulgakow M. Aufzeichnungen eines jungen Arztes. Das Leben des Herrn de Moliere. Theaterroman: Erzählungen und Romane/ Aus dem Russischen von Thomas Reschke. – Berlin: Verlag Volk und Welt, 1981. – 495b.

Bulgakow M. Das hundische Herz/ Versehen Alexander Nitzberg. – Berlin: Galiani, 2013. – 171b.

Bulgakow M. Das Leben des Herrn de Moliere: Roman/ Deutsch von Thomas Reschke. – Munchen: Deutcher Taschenbuch Verlag, 1975. – 167b.

Bulgakow M. Der Meister und Margarita: Roman/ Deutsch von Thomas Reschke; Mit literaturgeschichtlichen Anmerkungen von Ralf Schroder. – Berlin: Sammlung Luchterhand, 2007. – 511b.

Bulgakow M. Der Meister und Margarita: Roman/ Deutsch von Thomas Reschke; Mit literaturgeschichtlichen Anmerkungen von Ralf Schroder. – Munchen: Deutcher Taschenbuch Verlag, 1997. – 526b.

Bulgakow M. Der Meister und Margarita: Roman/ Aus dem Russischen von Thomas Reschke; Illustriert von Hans Fronius. –Berlin: Verlag Volk und Welt, 1975. – 415b.: il.

Bulgakow M. Der Meister und Margarita: Roman/ Aus dem Russischen von Thomas Reschke. –Berlin: Verlag Kultur und Fortschritt, 1968. – 430b.

Bulgakow M. Der Meister und Margarita: Roman/ Aus dem Russischen von Thomas Reschke; Mit einem Nachwort von Ralf Schroder. – Berlin: Verlag Volk und Welt, 1975. – 472b.

Bulgakow M. Der Meister und Margarita: Roman/ Deutsch von Thomas Reschke. – Munchen: Deutcher Taschenbuch Verlag, 1978. – 388b.

Bulgakow M. Die verfluchten Eier: Roman/ Aus dem Russischen ubertragen, kommentiert und mit einem Nachwort versehen von Alexander Nitzberg. – Munchen: dtv, 2016. – 141b.

Bulgakow M. Die Weibe Garde: Roman/ Deutsch von Larissa Robine. – Munchen: Deutcher Taschenbuch Verlag, 1990. – 287b.

Bulgakow M. Hundeherz/ Deutsch von Gisela Drohla. – Munchen: Deutcher Taschenbuch Verlag, 1988. – 111b.

Bulgakow M. Hundeherz/ Mit einem Nachwort von Ralf Schroder. – Frankfurt am Main und Wien, 1994. – 162b.

Bulgakow M. Ich bin zum Schweigen verdammt: Tagebucher und Briefe/ Aus dem Russischen von Renate Reschke und Thomas Reschke. – Pobneck: Luchterhand, 2015. – 351b.

Bulgakow M. Ich habe getotet/ Aus dem Russischen von Thomas Reschke. – Berlin: Verlag Volk und Welt, 1979. – 236b.

Bulgakow M. Texte, Daten, Bilder/ Herausgegeben von Thomas Reschke. – Frankfurt am Main: Luchterhand Literaturverlag, 1991. – 186b.: il.

Bulgakow M. Wohnraum auf Radern und andere Erzahlungen/ Herausgegeben von Felix Philipp Ingold . – Munchen: Deutcher Taschenbuch Verlag, 1985. – 158b.

Der Selbstmorder: Satirische Dramenvon Leonid Leonow, Michail Bulgakow, Michail Soschtschenko und Nikolai Erdman. – Leipzig: Verlag Philipp Reclam jun., 1983. – 309b.

Бақши Н.А. Два перевода на немецкий язык купюр романа «Мастер и Маргарита». Г. Дрола и Т. Решке// Михаил Булгаков в потоке российской истории XX – XXI веков.: Материалы Девярых Международных научных

чтений, приуроченных к дню ангела писателя (Москва, ноябрь 2018г.). – М., 2019. – С. 5 – 12. – Библиогр.: 3 назв.

М.А.Булгаков: аннотированный библиографический указатель. Т.2: 1941 – 1985/ Сост. М.В.Мишуровская и др.; ред. М.В.Мишуровская; библиогр. ред. А.В.Акименко. – М.: РГБИ, 2021. – С. 605.

Винекен – Галибина Р. Об изданиях Булгакова в Германии// Михаил Булгаков на исходе XX века: Мат-лы VIII междунар. Булгаковских чтений в С.-Петербурге (май 1997г.). Т.2/ Отв. ред.: А.А. Нинов (сост.), А.А. Грубин, А.С. Бурмистров. – СПб., 1999. – 180с. (Мин-во культ. Рос. Федерации. Рос. АН. Рос. ин-т истории искусств. Б-ка Санкт-Петербургского Булгаковского о-ва). – С.33 – 39.

Миндлин Э.Л. Михаил Булгаков// Михаил Булгаков: Воспоминания современников/ Сост. Воронцов Ю.А. Кн. 1. – К.: Изд. Дом «Личности», 2014. – 511с.: ил. (Б-ка журнала «Личности»; серия «Век 20. Мемуары. Записки. Дневники). – С. 313 - 327.

Про співпрацю М. Булгакова з берлінською газетою «Накануне».

Мишуровская М.В. Джойс, Булгаков и Фреда Блох: книги и люди на пересечении литературных границ (к истории поиска сведений о переводчиках текстов М.А.Булгакова в Европе и Америке)// Михаил Булгаков в потоке российской истории XX – XXI вв.: Материалы Седьмых Международных научных чтений, приуроченных к дню ангела писателя (Москва, ноябрь 2016г.). – М., 2017. – С. 93 – 125.

Мишуровская М.В. «Дни Турбиных» в Германии 1920-х годов: к истории первой постановки пьесы М.А.Булгакова на немецкой сцене// Михаил Булгаков в потоке российской истории XX – XXI веков.: Материалы Восьмых Международных научных чтений, приуроченных к дню ангела писателя (Москва, ноябрь 2017г.). – М., 2018. – С. 86 – 114.

Про прижиттєві видання п'єс Булгакова у Європі та участі у цьому колишнього видавця приватного радянського часопису «Россия», що надрукував 13 розділів першого роману Булгакова, а також про виставу, що була поставлена у Бреслау (зараз – Вроцлав, Польща) та підготовці Г. В. Пітоєвим вистави у Парижі.

Мишуровская М.В. Драматургия М. А. Булгакова за рубежом: переводы, издания. 1927-й – 1930-е гг.// Национальный театр в контексте многонациональной культуры: архивы, библиотеки, информация: Одиннадцатые Междунар. Михоэлсовские чтения/ Сост. А. А. Колганова. – М.: РГБИ, 2020. – С. 224 – 238.

Практикуясь в языках// Книжное обозрение. – 1984. - № 23. – 8 июня.

Серед анонованих видань – «Ранняя советская проза» у 2-х томах німецькою мовою, а серед авторів збірки – М. Булгаков.

Решке Т. (Thomas Reschke). Булгаков и его произведения с точки зрения переводчика художественной литературы// Atti del convegno “Michail Bulgakov” (Gargnano del Garda, 17 – 22 settembre 1984). – Milano: A cura di Eridano Bazzarelli e Jitka Kresalkova, 1985. – 564s. – С. 473 – 475.

Автор розповідає історію трьох своїх перекладів на німецьку роману Булгакова «Майстер і Маргарита».

Савранская М.Э. Племянник Е.С.Булгаковой, юрист и литературный переводчик Оттокар Нюрнберг и постановка «Собачьего сердца» в театре им. Эрнста Дойча// Михаил Булгаков в потоке российской истории XX – XXI вв.: Материалы Седьмых Международных научных чтений, приуроченных к дню ангела писателя (Москва, ноябрь 2016г.). – М., 2017. – С. 152 - 176.

Савранская М.Э. Публикация первого немецкого отзыва (Лия Пирскаветц) о романе М.Булгакова «Мастер и Маргарита»// Михаил Булгаков в потоке российской истории XX – XXI веков.: Материалы Восьмых Международных научных чтений, приуроченных к дню ангела писателя (Москва, ноябрь 2017г.). – М., 2018. – С. 140 - 143.

Перший німецький відгук про роман «Майстер і Маргарита» М. Булгакова, датований 1967 роком, письменниці та перекладачки Лії Пирскавець публікується вперше. Наданий також коментар про історію документа.

Савранская М.Э. «Сеанс черной магии» по-немецки: первые инсценировки романа М. А. Булгакова «Мастер и Маргарита» в Германии (ГДР, 1980-е)// Михаил Булгаков в потоке российской истории XX – XXI веков.: Материалы Девятых Международных научных чтений, приуроченных к дню ангела писателя (Москва, ноябрь 2018г.). – М., 2019. С. 141 - 153. – Библиогр.: с. 152 – 153.